

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Redactioneel

Het gaat bij ons zo slecht nog niet met de psychoanalyse. Althans, dat lees ik in het aprilnummer van het Franstalige *Psychologies Magazine*. De lacaniaanse psychoanalyticus Jean-Pierre Winter, in discussie met een cognitief gedragstherapeut, meent dat in tegenstelling tot in de Angelsaksische landen, de psychoanalyse in bijvoorbeeld Zuid-Amerika, België en Nederland nog steeds een zeer belangrijke plaats inneemt, terwijl Oost-Europa een opkomend gebied is. Winter beschrijft de indicatiestelling voor een psychoanalyse als volgt: of een analyse nodig is, is niet afhankelijk van het symptoom, maar wordt bepaald in de ontmoeting tussen een subject dat lijdt en iemand die aanbiedt te luisteren naar wat dat lijden uitdrukt. Niemand anders dan het subject zelf kan uiteindelijk bepalen of de analyse effect heeft, dat is niet extern te evalueren. Het is zelfs denkbaar dat na een geslaagde behandeling de patiënt besluit aan zijn symptomen vast te houden, niet omdat ze hem nog inperken, maar omdat ze hem in zijn diepste wezen nog trekken. Zijn cognitief gedragstherapeutische collega denkt daar natuurlijk heel anders over.

In Gerrit Delfstra's *Socrates als prototype van de psychotherapeut: een lacaniaans en cognitief perspectief* komt de tegenstelling tussen de lacaniaanse psychoanalyse en de cognitieve gedragstherapie naar voren. In het bijzonder verdiept Delfstra het concept van de overdracht en de werkrelatie. Hoewel hij trouw blijft aan Lacans adagium geen klinisch materiaal te presenteren, wordt voor niet-lacaniaans geschoolde lezers de manier van analyseren wel herkenbaar: de luisterende analyticus mag het verlangen van de analysant niet invullen. Hij laat een lege plaats zien, die hij niet kan invullen, maar die leeg moet blijven. Natuurlijk heeft symptoomgericht denken daarin geen plaats. Voor lacaniaans geschoolden is het artikel een mooie samenvatting van een bepaalde periode in het denken van Lacan over overdracht, en een vergelijking met Freuds ideeën daarover. Overdracht is bij Lacan niet een verschijnsel dat op herhaling berust, maar hij maakt een onderscheid tussen overdrachtsliefde, die een plaats heeft in de imaginaire orde, en het verlangen, dat in de symbolische orde is gelokaliseerd. De positie van een therapeut die als relatieve buitenstaander een socratische dialoog aangaat met zijn patiënt, vinden we terug in de cognitieve gedragstherapie. Maar als er andere vormen van verlangen en liefde spelen dan het verlangen naar weten, schiet de socratische methode tekort.

Hechting is een terugkerend onderwerp in dit tijdschrift en dat zal voorlopig nog wel zo blijven. Op de negende studiedag van het Nederlands Psychoanalytisch Instituut, verslagen door Sacha de Reuver, werd onder andere toegelicht hoe gehechtheid ten nauwste samenhangt met de regulatie van emoties in de interactie tussen baby en moeder en leidt tot een emotie regulerend mechanisme, door Fonagy en Target het 'Interpersoonlijk Interpreterend

Mechanisme' genoemd. Dit wordt geïllustreerd met klinische presentaties en test- en onderzoeksmateriaal. Philippe Van Haute verbindt Fonagy's ideeën over hechting met het werk van Melanie Klein en Michael Balint. Werd in het vorige nummer van dit tijdschrift het werk van Karl Abraham nog eens belicht, nu staat een hernieuwde kennismaking met Balint op het menu. Ik vind het fascinerend dat het bijna romantische plaatje van hechting en holding in de baby-moederinteractie wordt verbonden met de lotgevallen van de agressie. Hierdoor wordt het goed mogelijk te begrijpen dat hechting niet een alles-of-nietsfenomeen is, maar dat de veilige en onveilige gehechtheid steeds als alternatieven naast elkaar bestaan. Balints idee van 'het nieuwe begin' is nu te begrijpen als het aangaan van een nieuwe manier van hechting, waarin beide aspecten van de hechting niet meer gesplitst hoeven te worden, maar een soepele en elastische verhouding tussen twee denkbare posities vormen. Zowel de paranoïd-schizoïde positie als de depressieve positie kan goed worden ingepast in een gehechtheidstheorie.

In het hierboven aangehaalde interview zei analyticus Jean-Pierre Winter hoe belangrijk het is dat de analyticus het gevoel heeft zich werkelijk voor de ander te kunnen interesseren. Het komt niet vaak voor, maar soms voel je tijdens een intake inderdaad een antipathie. Het overkwam mij bijvoorbeeld een tiental jaren geleden met een bestuurslid van een rechts-radical partij. Alles in mij verzette zich tegen de rabiante praat die over tafel ging, en ik wilde hem niet in behandeling nemen. In een lopende behandeling van iemand met tweedegeneratie-NSB-problematiek zijn antisemitische provocaties meestal nog wel te verdragen, al vraagt de reflectie over de tegenoverdracht dan wel bijzondere aandacht. Maar wat zou er in u omgaan als uw patiënt uitvoerig de daadkracht van Adolf Hitler prijst en zegt zich te ergeren aan de slachtoffers? In een boeiende gevalsbeschrijving van een analyse met een adolescent met onder andere encopresis durft Jaap Ubbels het aan de lezer deelgenoot te maken van zijn misère in die situatie. Het zal u niet verbazen dat het uiteindelijk leidt tot een zogenaamde tegenoverdrachts-handeling, maar het interessante daaraan is onder andere de vraag of het stellen van grenzen in een behandeling ten aanzien van het materiaal ten principale onanalytisch is, of dat het stellen van grenzen ook een essentieel deel van omhulling en bescherming kan zijn. Dat zijn tegenoverdrachts-handeling niet zonder gevolgen bleef, beschrijft Ubbels ook helder.

Als u de boekenrubriek doorneemt, zal het u opvallen dat we in dit tijdschrift bepaald niet dogmatisch willen zijn. Zo treft u een bespreking aan van een ongewoon en interessant bevonden boek waarin vanuit psychoanalytisch perspectief wordt ingegaan op psychosen, van een over adleriaanse psychotherapie en van een over de hedendaagse jungiaanse klinische praktijk. En dat kan allemaal samen in een rubriek met twee boeken over Freud, boeken van Ogden en van Britton en een boek over relaties tussen broers en zussen.

Het is net als bij een psychoanalyse: u krijgt 'value for money'.

Frans Schalkwijk